

Kadir Canatan

Tematik ve Teorik
Kur'an Okumaları Işığında

Toplumsal Cinsiyet

Sembolik ve
Etkileşimsel
Bir Perspektif

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2023, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 306
Sosyoloji: 23

ISBN 978-625-6432-17-8
Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, 2023

Yazar:
Kadir Canatan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Editör:
Ersan Güngör

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Canatan, Kadir

Tematik ve Teorik Kur'an Okumaları Işığında Toplumsal Cinsiyet: Sembolik ve Etkileşimsel Bir Perspektif

/ Yazar: Kadir Canatan (Prof. Dr.) Editör: Ersan Güngör

İstanbul: DBY Yayınları, 2023.

214 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 306) ___ Dizin var

ISBN 978-625-6432-17-8

1- Sosyoloji 2- Toplumsal Cinsiyet

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Takdim	9
Giriş	13
Araştırmanın Problemi.....	17
Araştırmanın Amacı ve Özgünlüğü.....	18
Kavramsal ve Teorik Çerçeve.....	20
1) Toplumsal Cinsiyet.....	21
2) Sembolik Etkileşimcilik.....	26
Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Din Araştırmaları.....	31
Yöntemsel Yaklaşım.....	37
Bulgular ve Yorumlar	43
Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkek ve Kız Çocuklarına Yönelik Algı ve Anlamlandırmalar	47
Arap Toplumunun Cinsiyet ve Tanrı Algısı.....	49
Sodom Halkının Tartışmalı Cinsel Tercihleri.....	52
Yeni Bir Toplum İnşası.....	56
Dişillığın Temsilcisi Olarak Kız Çocukları.....	58
Erilliğin Temsilcisi Olarak Oğlan Çocukları.....	67
Sonuçlar.....	70

Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınlar ve Erkekler	73
1) Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınlar.....	73
Tarihte Kadınlar ya da “Kadınların Tarihi”.....	76
Yeni Toplumsal Düzen ve Kadının Yeri	81
Kadın ve Erkeğin Yaradılışı.....	81
Evlilik ve Boşanma Düzenlemeleri	86
Ailede İşbölümü, Cinsel ve Sosyal İlişkiler.....	99
Kadının Kıyafet Meselesi	113
Kadınların Mehir ve Miras Hakları.....	120
Cinsel ve Ritüel Tutumlar ve Sorunlar	124
Mağdur (<i>Mustaza</i>) Kadınlar	130
Sonuçlar	132
2) Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkekler.....	134
Tarihsel Erkek Profili	135
Boşanma ve Şahitlikte Öncelik Hakları	140
Hz. Muhammed’in Rolü ve İmajı.....	147
İyilikseverlik, Sadakat ve İbadet.....	149
Sonuçlar	150
Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Eşler	
(Karı ve Koca İlişkileri)	153
Evrensel Bir Yasa Olarak Erillik ve Dişillik	153
Karı-Koca İlişkisinin Sosyal ve Kültürel Boyutları.....	156
Sonuçlar	166
Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Annelik ve Babalık	
(Ebeveyn ve Çocuk İlişkileri)	167
Ebeveynlere Yönelik Davranışın Kodları: İyilik ve	
Güzellik.....	168
Annelik ve İşlevleri.....	175
Farklı Yaradılış Formları ve Annelerin Rollerini.....	175
Annelerle Evlilik Yasağı.....	176
Sosyal Mesafe ve İlişkilerin Mekansallaşması.....	178

Eşleri Birbirine Yabancılaştıran Cahiliyye Geleneği:	
Zihar.....	180
Babalık ve Babalık Formları.....	181
Sonuçlar.....	187
Sonuç ve Değerlendirme	189
Kaynakça	205
Dizin	209

Takdim

2005 yılında yayınlanan “Nisa’dan İnsan’a” adlı çalışmamızın üzerinden tam 18 yıl geçti. Bu kadar zaman sonra bizi yeniden toplumsal cinsiyet ve din konusunda çalışmaya sevk eden şey nedir? İlk çalışmamız, tefsir bazlı olup klasik tefsirler ile modern tefsirlerin kadına yönelik bakış açılarında, bir değişme olup olmadığını ve bunun nedenlerini araştırmaya yönelikti. Bu çalışmada üç yönlü bir açılım yaptık ve konuyu geniş anlamda ele almaya çalıştık. İlk olarak sadece kadın değil, bu kez toplumsal cinsiyet kavramıyla anlatılan geniş kesimleri doğrudan Kur’an metninde taradık ve ele aldık. Dolayısıyla kadın yanında erkek, çocuklar, eşler ve ebeveynleri konuya dahil ettik.

İkinci olarak bu kez Kur’an okumalarını tefsir üzerinden değil, teorik bir bakış açısıyla gerçekleştirmeye çalıştık. Bu tür bir çalışma, bildiğimiz kadarıyla bir ilktir. Kullandığımız teorik bakış açısı sosyolojide “sembolik etkileşimcilik” olarak tanınmaktadır. Bu teorinin imkanlarını kullanarak Kur’an üzerinde yeni bir okuma yapmanın nasıl bir sonuç doğurduğunu göstermeye çalıştık.

Üçüncü olarak bu çalışmada sadece Nisa Suresi ekseninde değil, tüm Kur’an metninde taramalar yaparak toplumsal cinsiyet olgusuna İslam’ın yüklediği anlamları keşfetmeye

yöneldik. İlgili âyetleri anlamak için hem klasik hem de modern tefsir kaynaklarına da müracaat etmeyi unutmamak. Çünkü biz ne müfessiriz ne de ilahiyatçıyız; sadece Kur'an metnine bir sosyolog olarak bakarak farklı açılımlar getirmeye çalışıyoruz. Bunun riskli bir uğraş olduğunun bilincindeyiz. Ama Kur'an sadece ilahiyatçıların çalışacağı bir metin değildir. Kur'an, bizce bir "hayat kitabı"dır. Hem hayatın içinden konuşuyor hem de hayat tüm alanlarını içermektedir, sanıldığı gibi sadece itikat ve ibadetten bahsetmez. Kur'an hayata dair her şeyden bahseder. "Hayat" ise tüm içerimleriyle sosyologların ilgilendiği bir alandır.

Ne yazık ki Türkiye toplumu "toplumsal cinsiyet" (*gender*) kavramıyla, ancak son yıllarda ve İstanbul Sözleşmesi üzerine yapılan tartışmalarla tanışmıştır. Kavramın ortaya çıkış hikayesi ve bilimsel literatürde nasıl bir boşluğu doldurduğu anlaşılmadığı gibi ne anlama geldiği konusunda da hiçbir fikri olmayan insanların ağızına düşmüş ve kirletilmiştir. Birçok insan, toplumsal cinsiyet kavramıyla "eşcinselliği" n kastedildiği sanmaktadır. Oysa toplumsal cinsiyet, toplumun cinsiyetlere yüklediği anlam, özellik ve rollere atıfta bulunmaktadır. Özellikle biyolojik cinsiyetten (sex) farklı olarak toplumların bu olguyu nasıl tanımladıklarına ve dolayısıyla sosyal ve kültürel boyutlarına odaklanmaktadır.

Çalışmamızın Giriş kısmında; araştırmanın problemi, amacı ve özgünlüğü, kavramsal ve teorik çerçevesi ve yöntemsel yaklaşımını açıklayarak başlıyoruz, sonra Bulgular ve Yorumlar kısmında dört alt başlıkla toplumsal cinsiyeti en geniş anlamda anlamaya ve analiz etmeye çalışıyoruz. İlk başlıkta Kur'an'da kız ve erkek çocuklarına yönelik tanımları, ikinci başlıkta kadın ve erkek tanımlarını, üçüncü başlıkta karı ve koca tanımlarını, dördüncü başlıkta ise annelik ve babalık tanımlarını ele alıyoruz. Her bir bölümde kavramsal taramanın nicel ve nitel boyutlarını birlikte ele alıyor ve yorumluyoruz. Önceki tanımlar ile yeni tanımları birbirinden ayırt edip

nasıl bir değişim yaşandığını, ortak ve farklı yönlerini ayırt ediyoruz. Çalışmamızın sonunda, başlangıçta ortaya attığımız temel problemlere dönerek bir cevap vermeye ve nihai sözlerimizi söylemeye çalıştık. Ancak her bir çalışmanın başka bir çalışmaya da kaynaklık edeceğini ve bunun böyle sürüp gideceğinin gayet farkındayız.

Kadir Canatan

İstanbul, Ağustos 2023

Kaynakça

- Ali Bulaç, *Kur'an Dersleri*, Çıra Yayınları, İstanbul 2016.
- Ali Bulaç, Mekasidu's-Şeria Bağlamında Kadının Şahitliği Konusu, *İslami Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 10, No: 4, 1997.
- Ali Şeriati, *İnsanın Dört Zindanı*, Fecr Yayınları, Ankara 2013.
- Anthony Giddens, *Sosyolojik Yöntemin Yeni Kuralları, Yorumcu Sosyolojilerin Pozitif Eleştirisi*, Paradigma, İstanbul 2003.
- Anthony Giddens, *Sosyoloji*, Ayraç Yayınevi, Ankara 2000.
- Betül Rûveyda Kılıç Çetinkaya, *Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İslam'da Kadın Algısı*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Kadın ve Aile Araştırmaları Ana Bilim Dalı, Samsun 2020.
- Deana Morrow (2006). "Sexual Orientation and Gender Identity Expression, In Morrow DF & Messinger L (eds.). Sexual orientation and gender expression in social work practice: working with gay, lesbian, bisexual, and transgender people. New York: Columbia University Press. pp. 3–17 (8).
- Elif Kadılar, *Üç Kuşak Kadının Cinsiyet Rollerini*, Kum Saati Yayınları, İstanbul 2012.
- Elmalılı, *Hak Dini Kur'an Dili*, Azim Dağıtım, İstanbul 2011.
- Emile Durkheim, *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*, BFS Yayınları, İstanbul 1985.
- E. Goffman, *Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu*, Metis Yayınları, İstanbul 2009.
- E. Goffman, *Asylums, Essays on the social situation of mental patients and other inmates*, Second Printing, A Division of Transaction Publishers, News Brunswick (USA) and London (UK) 2009.

- Fatima Mernissi, *Peçenin Ötesi, İslam Toplumunda Kadın Erkek Dinamikleri*, Yayınevi Yayıncılık, İstanbul 1995.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations, Sustainable Development Goals, 17 Goals to Transform Our World, (<http://www.un.org/sustainabledevelopment/>).
- F. Wester (1987), *Strategieën voor Kwalitatief Onderzoek*, Coutinho, Muiderberg.
- F. Kenevir ve Ş. Koçak Kurt, “Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Din Temalı Tez Çalışmaları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Dini Araştırmalar, Kadın Özel Sayısı, Cilt 19*, Sayı 49, Yıl 2016.
- Hans Van Der Loo & Williem Van Reijen, *Modernleşmenin Paradoksları*, İnsan Yayınları, İstanbul 2003.
- Hatice K. ARPAGUŞ, “Kur’an Perspektifinden Yaratılış İtibariyle Kadına Bakış”, *Tarihten Günümüze Kur’an’a Yaklaşımlar*, İlim Yayma Vakfı, İstanbul 2010.
- John Wijngaards, “Vrouwen werden ritueel als onrein beschouwd”, <https://womenpriests.org/nl/traditie/unclean-vrouwen-werden-ritueel-als-onrein-beschouwd/> (20-02-2023).
- Kadir Canatan, *Yetim Muhammed: Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım*, Mana Yayınları, İstanbul 2023.
- Kadir Canatan, *Nisa’dan İnsan’a*, Çıra Yayınları, İstanbul 2005.
- Kitabı Mukaddes*, Kitabı Mukaddes Şirketi, İstanbul 1997.
- Martin Heidegger, *Düşünmek Ne Demektir?* Dergâh Yayınları, İstanbul 2022.
- M. M. Poloma, *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*, Gündoğan Yayınları, Ankara 1993.
- Mevdudi, *Tefhimu’l Kur’an*, İnsan Yayınları, İstanbul 2005.
- Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı, Meal-Tefsir*, Gerçek Hayat, İşaret Yayınları, İstanbul 2000.
- Paul Ricoeur, “Anlamlı Eylemi Bir Metin Gibi Görmek”, *Bakınız: Toplum Bilimlerinde Yorumcu Yaklaşım*, Derleyenler: P. Rabinow & W. Sullivan, Çev: Taha Parla, Deniz Yayınları, İstanbul 2008.
- Razi, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu’l-Gayb*, Akçağ Yayınları, Ankara 1990.
- Robert Stoller, *Sex and Gender: The Development of Masculinity and Femininity*, Karnac Books, 1984 (1968).
- R. Stones, *Sosyolojik Düşüncede İz Burakanlar*, Bağlam Yayınları, İstanbul 2008.
- R. el-İsfahani, *Müfredat, Kur’an Kavramları Sözlüğü*, Şehvet Maddesi, Çıra Yayınları, İstanbul 2010.
- Seyyid Kutup, *Fizilal-il Kur’an*, Dünya Yayıncılık, İstanbul 1991.

- Süleyman Ateş, *Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul 1989.
- Taberi, *Taberi Tefsiri*, Hisar Yayınevi, İstanbul 1996.
- Türkiye Diyanet Vakfı (TDV), *İslam Ansiklopedisi*, <https://islamansiklopedisi.org.tr/>
- Ufuk Cankurtaran, *Kitab-ı Mukaddes’te Toplumsal Cinsiyet Anlayışı*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Isparta 2022.
- Unicef, Promoting Gender Equality: An Equity-Focused Approach to Programming, United Nations Children’s Fund (UNICEF) June 2011.
- Velichko H. Fetvadjev & Fons J.R. van de Vijver, “Measures of Personality across Cultures”, Velichko H. Fetvadjev, Fons J.R. van de Vijver, in Measures of Personality and Social Psychological Constructs, 2015.
- William A. Haviland, *Kültürel Antropoloji*, Kaknüs Yayınları, İstanbul 2002.

Dizin

- A**
- Açıklık ilkesi 37
- Adalet 33, 64, 88, 89, 133, 142, 170
- Adaleti sağlamak 89, 144
- Âdet (gelenek) 64, 148, 180
- Âdet (regl) 33, 96, 124, 126, 127, 128, 129, 130
- Akit (sözleşme) 99, 133
- Akrabalık 81, 85, 90, 155, 177, 178
- Ali Bulaç 40, 124, 146
- Ali Şeriatî 186
- Amine Vedûd 84
- Amsterdam Vrije Universiteit 13
- Anal seks 136, 150
- Anne/-lik 10, 26, 41, 80, 145, 167, 175, 177, 181, 188, 197, 201
- Anthony Giddens 20, 24, 26, 115
- Arapça 39, 67, 74, 75, 98, 136, 137, 138, 149
- Arap/-lar 48, 49, 50, 51, 52, 58, 60, 61, 62, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 87, 89, 90, 93, 95, 97, 98, 101, 109, 116, 118, 121, 122, 127, 129, 131, 133, 137, 147, 148, 151, 156, 157, 158, 160, 173, 174, 175, 177, 179, 180, 185, 187, 191, 192, 193, 196, 198, 199, 200, 201, 202, 203
- Aşkınlık ilkesi 37
- Ayşe Abdurrahman 84
- B**
- Baba/-lık 10, 24, 39, 41, 115, 123, 147, 151, 167, 168, 170, 171, 172, 181, 182, 183, 184, 187, 201
- Basîret 169
- Başlık parası 122
- Batı/-lı 13, 14, 15, 20, 27, 28, 30, 55, 103, 108, 135
- Bayraktar Bayraklı 84
- Bekleme süresi (iddet) 93, 94, 96, 140, 141
- Benati 48, 58
- Betül Rûveyda Kılıç 32, 34
- Birr 168, 171
- BM (Birleşmiş Milletler) 25

Boşanma 86, 92, 93, 97, 98, 99,
101, 124, 133, 140, 141, 143,
151, 156, 158, 159, 180, 195,
196, 197, 200

Burjuva 202

Büyük Tufan 154

C-Ç

Cahil 76, 77, 135, 136, 150, 194

Cahiliyye 64, 133, 180

Cariye/-ler 57, 88, 89, 91, 92,
110, 119

Cennet 60, 63, 71, 159, 160, 161,
193

Charles Cooley 26

Cihat 131, 141

Cinsel ilişki 94, 96, 102, 109,
110, 126, 129, 130, 136, 180,
199

Cinsel/-lik 21, 48, 52, 53, 54,
55, 76, 77, 79, 81, 85, 92, 94,
96, 99, 102, 108, 109, 110, 114,
120, 124, 125, 126, 127, 129,
130, 133, 134, 135, 136, 137,
150, 179, 180, 194, 195, 199,
201

Cinsiyet 9, 10, 15, 16, 17, 19,
21, 22, 23, 24, 25, 26, 31, 32,
33, 34, 35, 36, 39, 43, 46, 47,
49, 61, 64, 71, 73, 81, 106, 134,
153, 167, 189, 190, 192, 193,
202, 203, 204

Çiftleşme 76, 155, 200

Çift yaratılış 155

D

Dişillğin gelişimi 22

Dişil/-lik 22, 23, 49, 50, 58, 59,
61, 62, 65, 70, 71, 75, 99, 153,
155, 166, 191, 192, 193, 200,
204

E

Ebeveyn 16, 39, 67, 158, 167,
168, 169, 173, 190, 191, 201

Ebu Bekir 202, 203

Ebu'l-Alâ Mevdudî 40, 50, 51,
84, 92, 104, 105, 106, 110, 130,
141, 145, 163, 164

Ebu Müslim el-İsfehânî 83, 195

Edep 114

Edward Hall 115

Elçi/-ler 80, 137, 138

Elmalılı Muhammed Hamdi

Yazır 40, 51, 52, 53, 64, 84

Emile Durkheim 16, 20, 21, 51,
192

Erasmus Üniversitesi 13

Eril/-lik 22, 23, 58, 67, 75, 80,
98, 99, 101, 104, 137, 150, 153,
155, 160, 166, 180, 191, 192,
200, 204

Erkek/-ler 9, 10, 15, 21, 23, 24,
25, 26, 33, 34, 35, 39, 40, 41,
47, 48, 50, 51, 52, 53, 55, 56,
58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65,
67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75,
76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83,
85, 86, 87, 89, 90, 93, 94, 95,
98, 99, 100, 101, 102, 104, 105,
106, 107, 108, 109, 110, 111,
113, 114, 115, 116, 118, 119,
120, 121, 122, 123, 124, 127,
129, 130, 131, 132, 133, 134,
135, 136, 137, 138, 139, 140,
141, 142, 143, 144, 145, 146,
147, 149, 150, 151, 155, 156,
158, 159, 162, 165, 166, 167,
177, 178, 179, 180, 188, 189,
190, 191, 192, 193, 194, 195,
197, 198, 199, 200, 201, 204

Ervin Goffman 28, 29, 30

Eşcinsel/-lik 10, 24, 53, 54, 55,
135, 136

Eş değiştirme 93

Eşitlikçi 33, 34, 193

Eşler 9, 68, 88, 89, 91, 96, 125,
153, 154, 166, 201

Etki-tepki 27, 28

Etki-yorumlama-tepki 28

Evlâtlık 50, 79, 156, 157, 158, 181

Evlâtlık 134, 147, 148, 151, 156,
158, 181, 200, 201

Evlence-boşanma 156

Evlilik 48, 55, 76, 86, 88, 89, 90,
91, 92, 94, 97, 98, 99, 101, 108,
120, 121, 124, 133, 156, 158,
159, 167, 175, 176, 177, 178,
188, 195, 196, 199, 200, 201

F

Fahreddin Razi 40, 82, 84, 87,
88, 93, 98, 100, 101, 102, 103,
116, 117, 119, 121, 122, 141,
145

Feddele 100, 101

Felsefe 32

Feminist 15, 33

Feminizm 31

Fenomenoloji 31

Fetva 124, 131

Firavun 77, 78, 79, 80, 163, 194

Fransız Devrimi 13

Fuhuş 55, 95, 110, 111, 112, 121

G

Geçinme hakkı 198

Gelenek 65, 96, 133, 150, 151,
165, 186, 203

Gelin ücreti 122

George Herbert Mead 26, 27,
28, 31

Georg Simmel 26

Güzellik 103, 168, 169, 171, 172,
174, 187, 201

H

Haddi aşmak 55

Hamile kadınlar 59, 95, 96

Hanne 47, 65, 66, 71

Harise 147, 157

Herbert Blumer 26, 27, 28, 30

Himayeci aile 151

Hindular 130

Hristiyan/-lık 32, 55, 128, 133

Husna 168

Hz. Âdem 82, 83, 86, 159, 160,
161, 162, 195

Hz. Fatima 80, 179

Hz. Hârûn 66, 148

Hz. Hatice 80, 203

Hz. Havva 82, 159, 160, 195

Hz. Îsâ 80, 148, 168

Hz. İbrâhim 70, 148, 182, 184

Hz. İsmâil 148

Hz. Lut 52, 53, 54, 55, 76, 79,
135, 136, 166, 194

Hz. Meryem 47, 62, 65, 66, 69,
71, 79, 80, 132, 133, 139, 168,
169, 182

Hz. Muhammed 56, 80, 82, 84,
91, 92, 99, 100, 102, 103, 104,
106, 108, 114, 129, 130, 147,
148, 151, 157, 158, 164, 165,
173, 177, 178, 182, 183, 197,
203

Hz. Mûsâ 77, 78, 79, 84, 148,
163, 184, 194

Hz. Nûh 148

Hz. Ömer 102

Hz. Süleyman 162

Hz. Yakub 184

Hz. Yusuf 45, 77, 139, 182, 183,
184

Hz. Zekeriyâ 65, 66, 69, 70,
164

I-İ
 Irk/-lar 63
 İbadet 149
 İddet (bekleme) müddeti 93,
 95, 141, 143, 196
 İdealizm 90
 İhsan 168, 169, 170
 İlahiyat 32, 35
 İlke 17, 37, 64, 88, 89, 120, 133,
 143, 153, 168, 169, 174, 192,
 193
 İlk yaratılış 59, 155
 İslam 9, 19, 33, 34, 35, 36, 44,
 45, 51, 55, 61, 64, 67, 81, 90,
 97, 107, 110, 118, 120, 122,
 125, 133, 136, 148, 158, 162,
 166, 170, 177, 179, 180, 182,
 187, 189, 195, 196, 198, 203
 İslamiyet 40, 60, 87, 97, 133,
 146, 147, 165, 173, 201
 İsrailiyat 33, 133, 162
 İtaat 74, 101, 105, 107, 141, 168,
 187
 İyilik 52, 63, 64, 71, 150, 168,
 169, 170, 171, 172, 173, 174,
 187, 192, 201
 İyilikseverlik 149

J
 John Dewey 26

K
 Kadın/-lar 9, 10, 15, 19, 21, 22,
 23, 25, 26, 31, 32, 33, 34, 35,
 36, 39, 40, 43, 54, 55, 56, 57,
 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 70,
 71, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 80,
 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88,
 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96,
 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103,
 104, 105, 106, 107, 108, 109,
 110, 111, 112, 113, 114, 115,

116, 117, 118, 119, 120, 121,
 122, 123, 124, 125, 126, 127,
 128, 129, 130, 131, 132, 133,
 134, 139, 140, 141, 142, 143,
 144, 145, 146, 147, 150, 151,
 155, 156, 157, 158, 159, 160,
 161, 162, 163, 164, 165, 166,
 167, 177, 179, 180, 183, 188,
 189, 190, 191, 193, 194, 195,
 196, 197, 198, 199, 200, 201,
 203, 204
 Kamusal mesafe 115, 200
 Kamusal uzaklık 115
 Kan bağı 97, 124
 Karı-koca 10, 39, 40, 153, 156,
 164, 166, 167, 190, 191, 200,
 201
 Karl Marx 21
 Kavvam 100, 104, 107, 139
 Kavvamune 100
 Kayyum 104
 Kılıç Çetinkaya 32, 33, 34
 Kız/-lar 10, 21, 22, 24, 25, 26,
 39, 40, 47, 48, 49, 50, 51, 53,
 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 65,
 67, 68, 69, 70, 71, 90, 110, 115,
 118, 123, 124, 131, 133, 174,
 177, 178, 184, 187, 190, 191,
 192, 193, 203
 Kilise 128
 Kişisel uzaklık 115
 Kitab-ı Mukaddes 32, 34
 Kureys/-liler 102, 109, 182, 202

L
 Livata 135, 137, 194
 Lut kavmini 53

M
 Mahrem 36, 114, 115, 116, 117
 Mahrem uzaklık 115
 Martin Heidegger 14

Max Weber 16, 26
 Medeni 48, 56, 58, 62, 63, 65,
 67, 73, 79, 134, 153, 168, 172,
 175, 176, 182
 Medine 56, 74, 81, 87, 102, 103,
 109, 119, 120, 127, 131, 134,
 140, 147, 150, 168, 173, 195,
 196
 Mehir 91, 121, 122, 133, 198
 Mekke 48, 74, 77, 102, 103, 131,
 182, 183, 196
 Mekkeli 102, 109, 131, 137, 183
 Mekkî 48, 52, 56, 58, 60, 67, 68,
 69, 73, 76, 77, 79, 81, 134, 135,
 137, 153, 168, 172, 174, 175,
 182
 Mele 202
 Melekler 50, 61, 66, 161, 193
 Mescid-i Haram 112, 113
 Meta 71, 75
 Mısır 77, 78, 79, 132, 183, 194
 Miras 121, 122, 123, 124, 195,
 198
 Modern toplum 13
 Muhafazakâr 33
 Muhammed Esed 40, 84, 107,
 108, 142
 Musa Cârullah 84
 Mücahid 53
 Münker 135, 136, 150, 194
 Müslüman/-lar 18, 19, 23, 35,
 39, 57, 74, 75, 82, 86, 92, 95,
 99, 100, 103, 111, 112, 117,
 118, 127, 129, 131, 133, 163,
 179, 189, 195, 202
 Müsrif 76, 77, 135, 136, 150, 194

N
 Nafaka 121, 134, 198
 Namaz 124, 125, 126, 129, 150
 Nancy Chodorow 24
 Nebi/-ler 56, 57, 91, 95, 111,
 112, 118, 148, 149, 177
 Nefis 82, 84, 155, 195
 Nefsin vahide 155, 204
 Negatif 45
 Nesneleşme ilkesi 37
 Nikah 53, 94, 98, 99, 101
 Nisa-ricâl 58
 Nuşuz 100, 102
 Nüzul sebepleri 38, 40

O-Ö
 Oruç 74, 124, 125, 129, 165
 Örtünme âyeti 113
 Özerkleşme ilkesi 37

P
 Pagan/-lar 69, 131
 Paul Ricoeur 16, 17, 37, 43
 Pornée/porno 55
 Pozitif 45, 75, 171
 Pozitivist sosyoloji 20
 Psikoloji 32

R
 Râgıb el-İsfahânî 169, 170
 Realizm 75, 90
 Resul 147, 148, 149, 150
 Robert Park 26
 Robert Stoller 22

S-Ş
 Sadakat 100, 149
 Said b. Cübeyr 53
 Saint Simon 16
 Sanayi Devrimi 13, 15
 Serkeşlik 100, 101, 102, 104
 Seyyid Kutup 18, 40, 84, 85, 92,
 105, 106, 111, 114, 141, 142,
 145, 146, 157, 158
 Sigara 23
 Sigmund Freud 24, 179
 Sihir 163

- Siyaset bilimi 36
 Sodom 48, 52, 55, 79, 132, 135, 150, 194
 Sodomy/sodomie 135
 Süleyman Ateş 40, 84, 85, 86, 107, 108, 136
 Süt bağı 97, 147, 201
 Şiddet 198
 Şirk 51, 52, 169, 172, 174, 185, 187
- T**
 Tabâtabâi 84
 Taberi 40, 53, 57, 82, 92, 109, 114, 116, 127, 129, 139, 141, 144, 145
 Taciz 57, 119, 120, 134, 199
 Talcott Parsons 26
 Tanrı algısı 49
 Tevrat 52, 66, 77, 82, 83, 84, 135, 160, 195
 Toplum 13, 14, 15, 16, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 37, 39, 40, 43, 51, 56, 57, 77, 86, 113, 130, 134, 136, 150, 154, 163, 180, 182, 194, 195, 202
 Toplumbilim 13
 Toplumsal cinsiyet 9, 10, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 24, 25, 26, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 43, 46, 81, 106, 189, 190, 192, 193, 202, 203
 Toplumsal uzaklık 115
 Tufan 154
- U-Ü**
 Ufuk Cankurtaran 32
 Uluslararası ilişkiler 36
- UNICEF 25
 Unsa 58, 155, 200
 Unsa-zekere 58
 Unutmak 145, 146
 Üstünlük 33, 62, 101, 122, 133, 142, 151
- V**
 Vaftiz 128
 Velayet 101
- W**
 Wilhelm Dilthey 16
 William Isaac Thomas 26
- Y**
 Yahudi/-ler 32, 47, 55, 63, 66, 71, 127, 128, 130, 133, 162, 199
 Yemin 96, 150, 161, 197
 Yeni Ahid 55
 Yetim/ler 87, 88, 89, 131, 196, 203
 YÖK 36
- Z**
 Zekere 58, 155, 200
 Zev 155
 Zeve 39, 153, 156, 159, 162, 200
 Zevce 39, 153, 155, 156, 159, 162, 200
 Zevceler 83, 87
 Zeyd bin Harise 147, 156, 157, 158
 Zeynep bint-i Cahş 157, 158, 203
 Zıhar 86, 96, 97, 134, 165, 166, 175, 176, 180, 181, 188, 197, 201
 Zinâ 55, 110, 119, 137

Tematik ve Teorik Kur'an Okumaları Işığında **Toplumsal Cinsiyet** Sembolik ve Etkileşimsel Bir Perspektif

Bu çalışmanın amacı, Kur'an'a tematik ve teorik bir bakış açısı uygulayarak yorumda bir yenilik yapmaktır. Bu yeniliğin Kur'an'ın anlam haritalarını ortaya çıkarmada nasıl bir değişiklik yaratacağını tam olarak bilmiyoruz, ancak çağdaş Müslüman zihninin aydınlanmasında önemli bir rol icra edeceğini umuyoruz. Bununla birlikte, çalışmamızın klasik tefsir geleneğinin dışında görülmesi gerektiğini ve bazı sınırlarla karşı karşıya olduğunu belirtmeliyiz. Bu çalışma, daha çok sosyal bilim alanında çalışan bir araştırmacının dini metinler üzerindeki bir deneme okuması olarak algılanmalıdır.

İkinci olarak klasik tefsir geleneğinden farklı olarak Kur'an metni hakkında yaptığımız okuma ve yorumlar sadece tek bir konuyla, yani toplumsal cinsiyetle sınırlıdır. Bu konuyu seçmemizin sebebi, 19. yüzyılın sonundan beri kadın eksensli bir tartışmanın Müslüman dünyada hala devam ediyor olması ve bunca yıllık tartışmaya ve birikime rağmen hala toplumsal cinsiyet konusunda billurlaşmış bir düşüncenin üretilememiş olmasıdır. Neredeyse 150 yıllık süreç içinde "İslam'da Kadın" başlıklı kitapların hemen hepsi, birbirinin tekrarı olmakla kalmamış, özür dileyici bir üsluptan da kendini kurtaramamıştır.